

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ (ІСТОРИОГЕНЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ)

- Формування у студентів відповідального ставлення до навчання.

- Формування професійних інтересів майбутніх соціальних педагогів.

- Підвищення активності студентів щодо участі у різних формах позааудиторної роботи.

Висновок. Підсумовуючи викладене вище, можемо стверджувати, що у процесі формування професійних інтересів майбутніх соціальних педагогів важлива роль повинна належати куратору академгрупи. Лише за умови цілісного проектування діяльності наставників академгруп можливо створити умови для самоактуалізації та самореалізації студентів.

1. Авдєєва І.М. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академгрупи:

Навчальний посібник / І.М. Авдєєва, І.М. Мельникова. – К.: ВД “Професіонал”, 2007. – 304 с.

2. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб / А.І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с.

3. Романова С.В. Організаційно-виховна робота куратора академічної групи у вищих технічних навчальних закладах: дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Романова Світлана Вікторівна. – Слов'янськ, 2006. – 257 с.

4. Сергєєва В.Ф. Виховна робота в сучасному вищому закладі освіти: Методичні рекомендації / В.Ф. Сергєєва, В.С. Прокопчук, Н.В. Балабуха. – Луцьк: Ред.-вид. відд. “Вежа” Волинського державного університету імені Лесі Українки, 2000. – 110 с.

5. Тимошенко З.І. Болонський процес в дії: Словник довідник основних термінів і понять з організації навчального процесу у вищих навчальних закладах / З.І. Тимошенко, О.І. Тимошенко. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. – 58 с.

Стаття надійшла до редакції 02.07.2010

УДК 373(4)

**Ірина Гамерська, аспірантка, викладач кафедри англійської мови
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка**

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ (ІСТОРИОГЕНЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ)

У статті йдеться про актуальні шляхи розвитку освітнього простору Європи, зокрема в контексті Болонського процесу. Проаналізовано історіогенез ключових подій і документів формування цього складного феномена, який передбачає широкі інтегративні та інноваційні тенденції та зміни в системі європейської освіти.

Ключові слова: європейський освітній простір, Болонський процес, інтеграція, європейські стандарти освіти, інтеграція, інновація, взаємне визнання дипломів.

В статті йде про актуальних шлях розвитку освітнього простору Європи, зокрема в контексті Болонського процесу. Проаналізовано історіогенез ключових подій і документів формування цього складного феномена, який передбачає широкі інтегративні та інноваційні тенденції та зміни в системі європейської освіти.

Ключевые слова: европейское образовательное пространство, Болонский процесс, интеграция, европейские стандарты образования, интеграция, инновация, взаимное признание дипломов.

Speech goes in the article about progress of educational space of Europe trends, in particular in the context of Bolon of process. It is analysed history of events and documents of forming of this difficult, which foresees wide integrative and innovative tendencies and change in the system of European education.

Key words: European educational space, Bolon process, integration, European standards of education, integration, innovation, mutual confession of diplomas.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій.
Проблеми імплементації вітчизняного шкільництва в європейський освітній простір набувають особливого значення в контексті адаптації нашої спільноти до нових цивілізаційно-культурологічних вартостей та нейтралізації негативних нашарувань посттоталітарного минулого. Окремого наукового статусу набуває різнобічне вивчення того відносно короткого,

однак дуже цінного історичного досвіду, накопиченого завдяки інтенсифікації та інтеграції освітніх процесів у європейських країнах [1; 2; 4; 5].

Як відомо, прийнята міністрами освіти Франції, Німеччини, Італії та Сполученого Королівства Сумісна Декларація європейських міністрів освіти в Болоньї 19 червня 1999 року дала старт для розвитку фундаментальних модернізаційних та інтеграційних змін у шкільництві багатьох держав [2; 5].

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ (ІСТОРИОГЕНЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ)

Завдяки надзвичайним досягненням останніх років Європейський освітній процес став більш конкретною і реальною дійсністю для Європейського Союзу і його громадян. Перспективи розширення Союзу разом з відносинами, що заглиблюються, з іншими європейськими країнами, забезпечують все більш широкі можливості для цієї дійсності. Тим часом ми є свідками розуміння в рядах політичного і академічного співтовариств і громадської думки, необхідності встановлення цільної і далекоглядної Європи, зокрема, у формуванні і зміцненні її інтелектуальних культурних, соціальних і науково-технічних аспектів.

“Європа Знань” тепер широко визнана як незамінний чинник соціального і людського зростання і як обов’язковий компонент для об’єднання і збагачення європейського громадянства, що сприяє наданню необхідної компетентності для гідної зустрічі проблем і викликів нового тисячоліття, а так само, розуміння загальних цінностей і приналежності до загального соціального і культурного простору.

Ректори європейських університетів, які зібралися в Болоньї з нагоди 9-го сторіччя найстарішого університету за чотири роки до остаточного скасування меж усередині європейського співтовариства і в перспективі розширеної співпраці між всіма європейськими народами, вважаючи, що народи і держави повинні зараз, більш ніж коли-небудь, усвідомлювати роль, яку університети покликані зіграти в суспільстві, яке змінюється й інтернаціоналізується, вважають що: майбутнє людства у момент завершення цього тисячоліття залежить значною мірою від культурного, наукового і технічного розвитку, який формується в центрах культури, знань і досліджень, які стали справжніми університетами; задача розповсюдження знань, яку університет повинен виконати по відношенню до нових поколінь, вимагає сьогодні, щоб вона розповсюджувалася на все суспільство в цілому, чие культурне, соціальне і економічне майбутнє вимагає, зокрема значних зусиль і витрат на безперервну освіту; університет повинен забезпечити майбутнім поколінням таку освіту і таку підготовку, які дозволять їм внести свій внесок в дотримання великої рівноваги середовища і самого життя.

Важливість освіти й освітньої співпраці в розвитку і зміцненні стійких, мирних і демократичних суспільств отримало загальне високе визнання, особливо в подіях у Південно-Східній Європі. Сорбонська декларація від 25-го травня 1998, підкріплена вищевикладеними

міркуваннями, підкреслила центральну роль університетів в розвитку європейських культурних просторів. У ній так само підкреслена необхідність створення Європейського простору вищої освіти, як ключового способу просування і забезпечення мобільності громадян, можливостей для їх працевлаштування, а так само загального розвитку континенту.

Європейські вищі навчальні заклади, слідуючи фундаментальним принципам, висловлених Болонською Великою Хартією Університетів 1988 року, європейські установи вищої освіти, зі свого боку проявили готовність до перетворень і відіграють провідну роль у будівництві Європейського простору вищої освіти. Незалежність і автономія університетів є найвищим пріоритетом, вони гарантують, що вища освіта і дослідження безперервно пристосовуватимуться до змінних потреб суспільства і наукового прогресу.

Створення Зони європейської вищої освіти потребує постійної підтримки, спостереження і адаптації до мінливих і нестатичних потреб суспільного розвитку [3]. 19 червня 1999 року, через рік після Сорбонської декларації, міністри, що відповідають за вищу освіту в 29 країнах Європи, підписали Болонську декларацію. Вони поставили перед собою загальну мету про створення з’єданого і гармонійного Європейського простору вищої освіти до 2010 року. Під час першої конференції, що послідувала за підписанням Декларації і що відбулася 19 травня 2001 року в Празі вони збільшили число поставленої мети і підтвердили свій намір про створення Європейського простору вищої освіти до 2010 року. 19 вересня 2003 року міністри з 33 країн Європи, що відповідають за вищу освіту зустрілися в Берліні для того, щоб оцінити досягнутий прогрес, визначити пріоритети і поставити нову мету на найближчі роки з тим, щоб прискорити реалізацію Європейського простору вищої освіти.

Через два роки після підписання Болонської декларації і через три – після Сорбонської декларації міністри вищої освіти, представляючи 32 держави, що підписалися, зустрілися в Празі з тим щоб оцінити досягнення і намітити подальші кроки і пріоритети на найближчі роки. Міністри підтверджують свою прихильність ідеї створення до 2010 року Європейського простору вищої освіти. Вибір Праги як місце проведення зустрічі символізує їхнє бажання залучити в процес всі країни Європи, особливо в світлі розширення Європейського Союзу.

Міністри розглянули і прийняли доклад

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ (ІСТОРИОГЕНЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ)

“У підтримку Болонського процесу”. Вони прийшли до висновку, що цільові установки, визначені Болонською декларацією широко визнані і використовуються як основа для розвитку вищої освіти більшістю країн, що підписалися, а також університетами та іншими установами вищої освіти. Також вони підтвердили, що слід продовжити зусилля з розвитку мобільності, оскільки це дає студентам, викладачам, науковим і адміністративним працівникам можливість залучитися до багатств європейського простору вищої освіти, включаючи його демократичні цінності різноманіття культур, мов і систем вищої освіти.

Були прийняті до відома матеріали Наради вищих навчальних закладів Європи, що пройшла в Саламанці 29 – 30 березня, і рекомендації З'їзду європейських студентів, що пройшов в Гетеборзі 24 – 28 березня. Вони високо оцінили активну участь у Болонському процесі Асоціації європейських університетів (EUA) і Національних союзів студентів країн Європи (ESIB). Багато ініціатив зі здійснення процесу удостоїлися високої оцінки міністрів, особливо підкреслювалася конструктивна допомога з боку Європейської Комісії.

Рекомендації, що містяться в Болонській декларації відносно структури ступенів/кваліфікацій, широко обговорювалися в багатьох країнах. Просувається робота по забезпеченню якості освіти, необхідна співпраця в рішенні проблем, породжуваних транснаціональною освітою, а в перспективі для освіти є необхідністю навчання протягом життя.

Стверджується, що потрібне досягнення розумного балансу між підвищенням конкурентоспроможності і поліпшенням соціальних характеристик Європейського простору вищої освіти, спрямованого на підвищення згуртованості суспільства і викоринювання дискримінації за соціальною чи статевою ознакою на національному і загальноєвропейському рівнях. У даному контексті міністри підтверджують свою позицію про те, що вища освіта є суспільним благом і суспільним обов'язком. Вони підкреслюють, що наукові цінності повинні превалювати в міжнародній науковій взаємодії і в наукових обмінах.

Узяті до уваги висновки з'їздів Європейської Ради в Лісабоні (2000 р.) і Барселоні (2002 р.), які були спрямовані на побудову в Європі конкурентоздатної та динамічної економіки, заснованої на знаннях і спроможної до постійного економічного зростання з кращими робочими

місцями і згуртованим співтовариством. Важлива роль належить Звіту про досягнутий прогрес, підготовлений Робочою групою за наслідками розвитку ходу Болонського процесу між зустрічами в Празі і Берліні. Береться до уваги звіт про тенденції розвитку Trends-III, підготовлений Європейською асоціацією університетів (EUA), результати семінарів організованих в рамках програми роботи між зустрічами в Празі і Берліні деякими країнами ЄС, установами вищої освіти, організаціями і студентами. Також особливе значення відводиться національним звітам країн-учасниць процесу, які свідчать про значний прогрес, досягнутий у застосуванні принципів Болонського процесу.

Фахівці вважають, що потрібно вжити заходів для більш тісної взаємодії між вищою освітою і системами наукових досліджень в їх країнах. Європейський простір вищої освіти, що створюється, виграє від взаємодії з Європейським простором наукових досліджень, укріпивши тим самим фундамент Європи, заснований на знаннях. Метою цієї взаємодії є збереження багатой культури і мовної різноманітності Європи, заснованої на її культурній спадщині і підвищення потенціалу її інноваційного і соціально-економічного розвитку шляхом вдосконалення взаємодії між європейськими вищими навчальними закладами [3; 5].

До уваги прийнято послання Європейської асоціації університетів (EUA) підготовлене в рамках Грацької конвенції вищих навчальних закладів Європи, а також внесок Європейської асоціації вищих навчальних закладів (EURASHE) і ESIB – Національних союзів студентів Європи.

Робоча група Європейських Мереж ENIC/NARIC була створена з метою забезпечити правильне застосування знань і досвіду Мереж у Болонському процесі. Напрацьовані концепції націлені на виявлення ключових аспектів, які слід включити в розвиток політики взаємного визнання відповідно до формування Європейської зони вищої освіти, а також напрямів, у яких різні учасники, в першу чергу Сіті ENIC/NARIC, можуть зробити ефективний внесок.

Загалом, розгляд проблеми в історичному ракурсі дозволяє стверджувати, що суттєвий прогрес досягнутий в справі вдосконалення процесу взаємного визнання за останні приблизно 15 років. Важливі досягнення включають такі елементи:

Лісабонська конвенція про визнання Ради Європи і ЮНЕСКО передбачає цілісну структуру зі здійснення визнання кваліфікацій в

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ (ІСТОРИОГЕНЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ)

Європейському регіоні. Вона замінює цілий ряд попередніх, але застарілих до теперішнього часу конвенцій і створює сучасну правову структуру.

Європейські директиви 89/48/ЕЕС і 92/51/ЕЕС передбачають структуру для визнання кваліфікацій, що дають доступ до регульованих професій у країнах Європейського Союзу і Європейської економічної зони.

Додаток до Диплома, розроблений спільно Європейською Комісією, Радою Європи і ЮНЕСКО, є форматом для опису індивідуальних кваліфікацій, що полегшує проведення їх оцінки і ухвалення рішень щодо допуску до подальших рівнів. Додаток до Диплома допомагає ідентифікувати кваліфікацію в межах тієї системи освіти, до якої вона належить.

Європейська система трансферу навчальних кредитів (ECTS), розроблена Європейською Комісією, полегшує трансферт навчальних кредитів, отриманих протягом періодів навчання за межею в освітні програми власних ВНЗ таким чином, що студенти не мають втрат фрагментів навчальної роботи, виконаної в зарубіжному університеті.

Рекомендації з міжнародних кваліфікацій, перш за все розроблені ЮНЕСКО і прийняті Комітетом Ліссабонської конвенції про визнання в червні 1999 р., полегшують визнання шкільних випускних кваліфікацій, що не належать національній системі освіти з метою доступу до вищої освіти.

Дві важливі ініціативи торкаються також процесу підготовки проекту Кодексу доцільної практики в забезпеченні транснаціональної освіти і проекту Рекомендацій щодо критеріїв і процедур оцінки іноземних кваліфікацій і періодів навчання.

Професійна секція європейської асоціації з міжнародної освіти (ACI), членами якої є представники індивідуальних ENIC і NARIC, а також фахівці за оцінкою документів про освіту в установах вищої освіти. Вона вносить внесок в розвиток політики і практики, в навчанні фахівців за оцінкою документів про освіту європейським стандартам і практиці.

Різнобічна програма PHARE робить внесок у практику визнання, що розвивається, в країнах PHARE, і розвиває національні інформаційні центри в цих країнах. Зусилля прикладені відносно розповсюдження стандартів цих двох напрямів внесли внесок у встановлення співпраці між фахівцями по визнанню і забезпеченню якості освіти.

Важливі події мали місце на регіональному і національному рівні, в здійсненні політики і практики визнання, і не в останню чергу в підготовці фахівців за оцінкою документів.

Наприклад, у багатьох країнах проводилися національні семінари з метою навчання і широкого обговорення проблем. В іншому прикладі, Естонія, Латвія і Литва уклали регіональну угоду з визнання, засновану на принципах Ліссабонської конвенції з питань визнання.

Важливі досягнення також є на інституційному рівні, в розвитку сумісних програм з досягнення ступенів/кваліфікацій, коли студенти одержують елементи своїх ступенів у двох або більш установах. Інституційні угоди, які формують базис цих програм, представляють дуже конкретну форму визнання.

Усі вищеперелічені досягнення зробили свій внесок і частково кодифікували можливо найбільш важливу для всіх подію: зміна ставлення до визнання. Замість проведення детальних порівнянь переліків навчальних планів і змісту програм оцінка іноземних кваліфікацій прагне визначити чи зіставимий рівень навичок і компетентності заявників, з тим який вони мали б, якби отримали ступінь/кваліфікацію у власній країні. Цю зміну зафіксовано також лінгвістично, тут йдеться не стільки про еквівалентність, скільки саме про визнання [5].

Зростаюча складність суспільних систем і їх глобалізація ведуть до кардинальних змін в галузі інформації, економіки, а також у суспільному і політичному житті, висуваючи нові вимоги до фахівців з вищою освітою і припускаючи їх різнобічну спеціалізацію, здатність до більш гнучкої адаптації до умов динамічної практики. У ряді випадків це означає істотну, часом хворобливу зміну критеріїв національних освітніх систем, що встояли, на принципах сумісності, ефективності, диверсифікації (різноманіття) і адаптивної до загальноєвропейської системи вищої освіти.

Підсумовуючи положення, відзначені низкою загальноєвропейських договорів, і перш за все Болонською декларацією (1999), можна виразно проглянути головні напрями розвитку освіти: 1) усунення штучних перешкод і підвищення освітньої мобільності шляхом розширення процесу співпраці європейських країн, забезпечення відвертості і доступності навчання у вищій школі в Європі з урахуванням національних особливостей; 2) ухвалення міжнародно зіставних і еквівалентних систем вищої освіти, що має два цикли освіти – бакалаврат і магістрат; 3) упровадження єдиної системи використання кредитів (оскільки це існує в ECTS – Європейській системі перекладу кредитів) і семестрів, яка дозволить уніфікувати систему оцінки результатів навчання, забезпечить доступ до різних програм

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ (ІСТОРИОГЕНЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ)

у межах цілої Європи, мультидисциплінарного навчання, розвитку мовних знань і спроможності використовувати нові й передові інформаційні технології; 4) обов'язковість узгодження діяльності з досягнення найближчим часом найважливішої мети з погляду створення загальноєвропейського простору вищої освіти і підтримки європейської системи вищої школи; 5) підтримку мобільності шляхом усунення перешкод, що перешкоджають ефективному використуванню вільного пересування в рамках Європи, особливо для студентів, викладачів, науковців і адміністративного персоналу: спрощуючи процедури оформлення документів, необхідних для міжнародного переміщення; визнаючи і враховуючи періоди досліджень, викладання і навчання, що проводяться, без обмеження статусних прав; 6) підтримку співпраці в галузі збереження рівня і якості вищої освіти, головним чином завдяки розробці єдиних порівняльних критеріїв і загальної методології; 7) посилення різноманітності форм вищої освіти, особливо з урахуванням розробки його змісту, співпраці між інститутами, програм мобільності та інтеграції освітніх і дослідницьких програм [3].

Процес європейської інтеграції дедалі помітніше впливає на всі сфери життя нашої держави, не оминув він і вищої освіти. Відтак, Україна чітко визначила орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи, здійснює модернізацію освітньої діяльності у контексті європейських вимог, щораз наполегливіше працює над практичним приєднанням до Болонського процесу.

Усе, що стосується України, в 1997 році під егідою Ради Європи та ЮНЕСКО було розроблено і прийнято Лісабонську конвенцію про визнання кваліфікацій, які існують у системі вищої освіти Європи. Цю конвенцію підписали 43 країни (Україна в тому числі), більшість з яких згодом сформулювали і принципи Болонської декларації. Лісабонська угода декларує наявність та вагомість різноманітних освітніх систем і має на меті створення умов, за яких більша кількість людей, скориставшись усіма перевагами і здобутками національних систем освіти і науки, зможе бути мобільними на європейському ринку праці.

Через рік чотири країни – Франція, Італія, Велика Британія та Німеччина – підписали т. зв. Сорбонську декларацію, завдання якої спрямовані на створення відкритого європейського простору вищої освіти, який має стати більш конкурентоспроможним на світовому ринку освітніх послуг. Основна ідея цих документів –

двоступенева структура вищої освіти, використання системи кредитів (ECTS), міжнародне визнання бакалавра як рівня вищої освіти, що надає право продовжувати навчання за програмами магістра відповідно до положень Лісабонської угоди.

Так поступово створювалися умови для інтеграційних процесів у сфері вищої освіти європейських країн. Україна була і є активним учасником цих процесів. Обрані шляхи модернізації вищої освіти України аналогічні загальноєвропейським підходам. Принципи Болонської декларації в повному обсязі мають бути впроваджені вже у 2010 році. Основним завданням на цей період окреслено реалізацію передбаченої Болонською декларацією системи академічних кредитів, аналогічної ECTS (Європейській кредитно-трансферній системі). Саме її розглядають як засіб підвищення мобільності студентів під час переходу з однієї навчальної програми на іншу, включно з програмами післядипломної освіти. ECTS стане багатоцільовим інструментом визнання та мобільності, засобом реформування навчальних програм, а також сприятиме передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн. Важливий момент запровадження акумулюючої кредитної системи – можливість враховувати всі досягнення студента, а не тільки навчальне навантаження, наприклад, участь у наукових дослідженнях, конференціях, предметних олімпіадах тощо.

Визначення змістових модулів навчання з кожної дисципліни, узгодження кредитних систем оцінювання досягнень студента має стати основою для розв'язання ще однієї, задекларованої в Болоньї, мети – створення умов для вільного переміщення студентів, викладачів, менеджерів освіти та дослідників теренами Європи. Обов'язковою вважається також наявність внутрішніх та зовнішніх державних і громадських систем контролю за якістю освіти. Загалом, визначальними критеріями освіти в рамках Болонського процесу є якість підготовки фахівців; зміцнення довіри між суб'єктами освіти; відповідність європейському ринку праці; мобільність; сумісність кваліфікації на вузівському та післявузівському етапах підготовки; посилення конкурентоспроможності Європейської системи освіти.

Цьому також сприяла активна участь суб'єктів освітньої діяльності України в заходах, що проводяться Європейською комісією Ради Європи, ЮНЕСКО, студентськими організаціями і підтримка ними міжнародних ініціатив України.

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ (ІСТОРИОГЕНЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ)

Велике значення мали неодноразові місії фахівців Ради Європи, їх сприяння проведенню міжнародних семінарів з питань розвитку і модернізації вищої освіти. Прийняття України до клубу країн-членів Болонського процесу істотно прискорить уже початі нею в 1993 році адекватні заходи щодо реформування власної системи вищої освіти, її адаптації та інтеграції з урахуванням національних досягнень і традицій в єдиний Європейський освітній простір, що формується [5].

Висновки. Отже, Болонський процес – це процес структурного реформування національних систем вищої освіти країн Європи, зміни освітніх програм і потрібних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах Європи. Його метою є створення до 2010 року європейського наукового та освітнього простору задля підвищення спроможності випускників вищих навчальних закладів до працевлаштування, поліпшення мобільності громадян на європейському ринку праці, підняття конкурентоспроможності європейської вищої школи.

Для досягнення цієї мети було запропоновано: прийняти зручні та зрозумілі градації дипломів, ступенів і кваліфікацій; увести в своїй основі двоступеневу структуру вищої освіти; використати єдину систему кредитних одиниць (систему ECTS – і додатків до дипломів); напрацювати, підтримувати і розвивати європейські стандарти якості із застосуванням порівняльних критеріїв, механізмів і методів їх оцінки; усунути існуючі перепони для розширення мобільності студентів, викладачів, дослідників і управлінців вищої школи.

На всіх етапах Болонського процесу було проголошено, що цей процес: добровільний, полісуб'єктний, такий, що ґрунтується на цінностях європейської освіти і культури, такий, що не нівелює національні особливості освітніх

систем різних країн Європи, багатоваріантний, гнучкий, відкритий і поступовий. Розвиток України визначається в контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності західної культури: парламентаризм, права людини, права меншин, лібералізацію, свободу пересування, обмеження ролі держави в суспільстві і інші складові – невіддільні атрибути громадянського суспільства. Приєднання України до Болонського процесу матиме системотвірний вплив на подальше реформування і розвиток освіти. В окресленому ракурсі вітчизняному шкільництву потрібно успішно та різновекторно інтегруватися в європейський освітній простір.

1. Андрущенко В.П. *Організоване суспільство. Проблеми організації та суспільної самоорганізації в період радикальних трансформацій в Україні на рубежі століть: досвід соціально-філософського аналізу.* – К.: ТОВ “Атлант ЮЕМСі”, 2005. – 498 с.

2. Байденко В.І. *Болонський процес: структурна реформа вищої освіти Європи.* – М.: Дослід. Центр проблем якості підготовки спеціалістів, Рос. Новий ун-т, 2002. – 128 с.

3. Балицький А.Г. *Болонський процес: на пути к гармонизации европейского образовательного пространства.* – ИЖГТУ, 2004. – 125 с.

4. *Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За редакцією В.Г. Кременя. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубінко, І.І. Бабин.* – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.

5. Журавський В.С., Згуровський М.З. *Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти.* – К.: ІВЦ. Видавництво “Політехніка”, 2003.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2010

Джерела мудрості

“Мир – це спокій, який надихається працею”.

*Анрі Барбюс
французький письменник і громадський діяч*

“Мир, щастя, братерство людське – ось, що потрібно нам на цьому світі.”

*Марк Твен
американський письменник*

